

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ โดยได้แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ หนึ่ง ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีบทบาท แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทางสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อม และสอง คือ ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

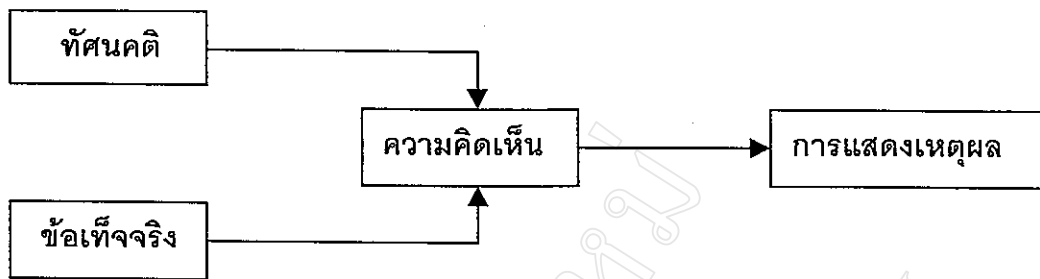
2.1 ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

สุชา จันทร์เอม และ สุรางค์ จันทร์เอม(2520) กล่าวว่า “ความคิดเห็นเป็นเรื่องของความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งแสดงออกด้วยการ พูด เขียน การปฏิบัติ ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางทัศนคติ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ภายนอก ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลจะเกี่ยวกับพื้นฐานประจำตัวบางอย่าง เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานระหว่างบุคคลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใด จะเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งนั้น ๆ

ณรงค์ศักดิ์ จันทร์นวล(2524) ได้กล่าวถึง ความคิดเห็น (Opinion) ตามที่นักจิตวิทยา สังคมได้ใช้กันอยู่บ่อยๆ ว่า หมายถึง ทัศนคติ บางคนใช้คำว่า “ความคิดเห็น” และ “ความเชื่อ” สลับกันไปมา แต่อย่างไรก็ตามมีผู้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ความคิดเห็น คือ การแสดงออกทางด้านคำพูด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ซ่อนเร้นอยู่”

สงวน สุทธิเลิศอรุณและคณะ(2524) กล่าวว่า “ความคิดเห็น คือ การแสดงออกซึ่งวิจารณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนไปตามความจริง (Fact) และทัศนคติ (Attitude) ของบุคคล ในขณะที่ทัศนคติแสดงถึงความรู้สึกทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ” เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ อาจสรุปความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงที่มาของการเกิดความคิดเห็น

Shaw and Wright (อ้างใน สวาท ชลพล, 2525) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจ จากการประเมินค่าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

Fishbein (อ้างใน วรวิทย์ ตาปิง , 2536) ได้แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางคำพูด เช่น ถ้าบุคคลกล่าวว่า “เราได้กระทำผิดพลาดที่เข้าร่วมสงครามต่อต้านเยอรมันนี้” ประโยคนี้เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมสงครามครั้งนั้นว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิด ที่กล่าวว่าความคิดเห็นหมายถึงการแสดงออกทางวาจานั้นก็คือ การแสดงออกทางทัศนคติโดยผ่านทางวาจานั้นเอง ฉะนั้นจากประโยคที่กล่าวเกี่ยวกับการเข้าร่วมสงครามข้างต้นจึงจัดอยู่ในระดับความคิดเห็น เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นออกมามีคำพูด แต่เมื่อตีความหมายของประโยคดังกล่าวจะเห็นถึงทัศนคติของคนนั้น ฟิชไบน์ ยังได้อธิบายต่อไปว่า อาจมีการคลาดเคลื่อนในการใช้ความคิดเพื่อให้เป็นตัวชี้ของทัศนคติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นความคิดเห็นที่บุคคลไม่ได้ตั้งใจที่จะให้เป็นตัวแทนของทัศนคติ เช่น ในการพูดถกเถียงกันผู้พูดอาจแสดงความคิดเห็นโดยที่ไม่จำเป็นต้องตรงกับทัศนคติที่แท้จริงในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้เพียงเพื่อให้ความคิดเห็นที่ผู้พูดได้แสดงออกมานั้นได้รับการยอมรับ ฉะนั้นหนทางที่ทำให้มั่นใจว่าทัศนคติของเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลเป็นอย่างไรจึงจำเป็นต้องดูจากการปฏิบัติของบุคคลในเรื่องนั้น ๆ เพราะการปฏิบัติเป็นตัวชี้บอกถึงทัศนคติได้ดีกว่าคำพูด หรือการแสดงออกในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และต้องตระหนักเสมอว่าอาจมีความผิดพลาดได้ในการที่จะบ่งบอกความคิดเห็น หรือการแสดงพฤติกรรมใดๆ นั้นเป็นตัวชี้บอกทัศนคติของบุคคล

2.1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม ของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิพัทธเวช สืบแสง (2526) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาขึ้น เป็นการกระตุ้นให้ประชาชน ตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและดำเนินของประชาชนเอง

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์(2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการจัดการ ควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกมาในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์(2527) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในกาพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัคร เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

สาเกต สถิตวิทยานันท์(2532) กล่าวว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาครอบครัวละแวกหมู่บ้านนั้นเกิดจากแนวคิด 3 ประการคือ

1. ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกัน ที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา

สุภาวศ์ จันทวานิช และคณะ(2533) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นวางแผนการตัดสินใจดำเนินการ การติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมด้วยตนเองโดยตรง หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยที่ผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำการ(Actor)หรืออยู่ในฐานะผู้รับผลประโยชน์(Beneficiary)

อแลสแตร์ ที ไวน์ (1982) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 3 มิติด้วยกัน คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไร ควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

วิลเลียม เออร์วิน(1976) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด การตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปฏิบัติร่วมกับการให้วิชาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์การและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี(2526) ได้ให้ความหมายและหลักการของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตนเอง

อำนาจ อนันตชัย(2527) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการพัฒนาที่จะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้น ประสิทธิภาพเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีโครงสร้าง นโยบาย การดำเนินการและใช้วิชาการให้บรรลุเป้าหมาย

วิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

Cohen และ Uphoff (1977) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมมีอยู่ด้วยกัน 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมที่มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆ เรื่อง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมา

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานขอความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ฉอาน วุฒิการรักษ(2526) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของกรณีศึกษา ชมดี(2524) ดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมประชุมร่วมออมเงิน ร่วมเป็นกรรมการร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภคร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ประธาน สุวรรณมงคล (อ้างในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์,2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีขอบเขตการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะเตรียมกรอบได้แตกต่างกัน และร่วมกันทำงาน หรืออาจจะมองในแง่การร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงานหรือ อาจจะมองอีกแง่หนึ่งของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบ ด้านวัตถุและเงิน แม้ว่าจะยังเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมก็ยังเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาสาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการชุมชน
2. ร่วมค้นคว้า สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดแก้ไข และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร ที่มีจำกัดให้เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัตินโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ให้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

ปรัชญา เวสารัชช์ (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527) เห็นว่า การกำหนดขอบเขตการมีส่วนร่วมในชุมชนจากลักษณะกิจกรรม โดยพิจารณาได้จากการที่แต่ละคนใช้กิจกรรมในการพัฒนา และความพยายามดังกล่าวเป็นอีกหลายทางที่ผูกพันกับทรัพยากร และมีการเสียทรัพยากรบางอย่าง ดังต่อไปนี้

1. ร่วมแสดงความคิดเห็นการมีส่วนร่วม ในแง่นี้เป็นการร่วมในรูปแบบของการเขียนการพูด หรือการสื่อความหมายในรูปแบบอื่นเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเอง การแสดงความคิดเห็นเช่นนี้ อาจเกิดขึ้นในตอนใดของกิจกรรมพัฒนาก็ได้
2. ร่วมสละทรัพยากรวัตถุ โดยการให้ยืมหรือให้เงิน วัสดุ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การใช้ประโยชน์จากสถานที่หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ
3. ร่วมสะสมแรงงานหรือร่วมทำ ร่วมดำเนินการตามโครงสร้างงานในชนบทร่วม

พัฒนา

4. ร่วมสละเวลา เช่น ร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และร่วมประชุม
นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์(2527) ที่กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจจำแนกออกได้ 3
ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งประชาชน เช่น การรวม
กลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น
กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน กรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม กรรมการหมู่บ้าน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อ
ไร้ก็ได้ตลอดเวลา บางกรณีก็ได้กำหนดลักษณะของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ เช่น

3.1 การมีส่วนร่วมเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง

3.2 การจงใจให้มีส่วนร่วมเกิดขึ้น โดยสมัครใจหรือบังคับ

3.3 แบบแผนองค์กร

3.4 ช่องทางที่มีส่วนร่วมเกิดขึ้น เช่น

- การมีส่วนร่วมโดยปัจเจกบุคคลหรือผ่านกลุ่ม

- การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม

- การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3.5 ระยะเวลาความต่อเนื่องของกิจกรรม

3.6 ขอบข่ายกิจกรรมครอบคลุมขนาดไหน

อดิน รพีพัฒน์ (2527) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ออกเป็น 4 ลักษณะ

1. การค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่ประชาชนควร
เข้าไปมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมคิดถึงสภาพที่เป็นอยู่ มีอะไรเดือดร้อนบ้าง และ
มีสาเหตุว่า เกิดจากอะไร

2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน นับตั้งแต่วิเคราะห์หาสาเหตุ การจัดลำดับ
ความสำคัญของปัญหา พิจารณาทางเลือก และแนวทางแก้ไขปัญหา

4. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนงาน หรือโครงการที่วางไว้
5. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ความสำเร็จหรือความล้ม

เหลวเป็นระยะ ๆ แล้วดำเนินการแก้ไข

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ(2535) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด(Thinking) การตัดสินใจ(Decision- Making) การวางแผน(Planning) การลงมือปฏิบัติงาน(Action) หรือเข้ามามีส่วนร่วมใน การกำหนดปัญหา(Planning) การวางแผน (Implementation) การดำเนินงาน(Evaluation) และการบำรุงรักษา (Maintenance)

แก้วสรร อติโพธิ(2537) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการปกครองของรับที่ส่งผลกว้างไกล โดยเสนอให้ดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างระบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้รวมตัวกันตามผลประโยชน์ หรือแนวทางที่หลากหลายขยายออกไปทุกระดับชาติ และระดับท้องถิ่น
3. มีกระบวนการไต่สวนสาธารณะที่มีฐานสิทธิทางกฎหมายของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง
4. มีสิทธิรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร
5. การกระจายอำนาจ โดยการปรับปรุงองค์กรรัฐเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากร

นอกจากนี้ยังได้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีการบวนการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการปกครองของรัฐ ตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่นที่สามารถยอมรับสิทธิตามกฎหมายใน (กระบวนการไต่สวนสาธารณะ) มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและต้องมีการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากร

การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและบทบาทต่อการตัดสินใจโครงการ อาจพิจารณาได้จากแนวคิดของ Eidsvik (1978) ที่เห็นว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมจากน้อยไปหามากดังนี้ คือ

1. ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของ โครงการซึ่งอาจมีการตัดสินใจไปแล้ว
2. ประชาชนได้รับแจ้งข้อมูลและได้รับการประชาสัมพันธ์ให้มีความคิดเห็นคล้ายตาม
3. ประชาชนตัดสินใจร่วมรัฐ
4. ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจนั้นด้วยตัวเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน Arnstein (อ้างใน กัญญา กาญจนบุรานนท์, 2534) แบ่งออกเป็นระดับแบบขั้นบันไดทั้งหมดมี 3 รูปแบบ คือ

1. แบบหุ้นส่วน (Partnership) ที่ประชาชนมีอำนาจในการเจรจาต่อรองได้ด้วย
 2. แบบมอบอำนาจ (Delegated Power) ให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียง เช่น หากจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจ ก็มีตัวแทนประชาชนในสัดส่วนที่มากกว่า
 3. ขั้นสูงสุดคือ ประชาชนมีอำนาจในการที่เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั่นเอง
- ส่วนการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การแจ้งข่าวสารข้อมูลให้ทราบ การปรึกษาหารือและการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น Arnstein ถือว่าไม่ใช่การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ส่วนรูปแบบที่ Arnstein มีความคิดเห็นว่าไม่ใช่การมีส่วนร่วมเลย ได้แก่ การที่ให้ประชาชน ได้รับรู้หรือการแต่งตั้งตัวแทนประชาชนเข้าร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือไม่มีการจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อแสดงให้ประชาชนรับทราบเท่านั้นในคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือไม่มีการจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อแสดงให้ประชาชนรับและ Arnstein ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ 8 ระดับ คือ

- ระดับที่ 1 ประชาชนเป็นผู้รับคำสั่ง
- ระดับที่ 2 ประชาชนเป็นผู้รับบริการ
- ระดับที่ 3 ประชาชนได้รับการบอกเล่า
- ระดับที่ 4 ประชาชนได้รับการปรึกษาหารือ
- ระดับที่ 5 ประชาชนได้เข้าร่วมบางส่วนในโครงการ
- ระดับที่ 6 ประชาชนและรัฐมีส่วนร่วมเท่าๆกัน
- ระดับที่ 7 ประชาชนมีส่วนควบคุมงานบางส่วน
- ระดับที่ 8 ประชาชนควบคุมเองทั้งหมด

ในระดับที่ 1 และ 2 หมายถึง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลย ระดับที่ 3 และ 5 หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง และระดับที่ 6 และ 8 หมายถึง อำนาจอยู่ที่ประชาชน ประชาชนมีส่วนสำคัญในการเริ่มพัฒนา เริ่มตั้งแต่การค้นหาค้นหาปัญหา การตัดสินใจแก้ปัญหา รวมทั้งควบคุมดูแลให้เป็นไปตามที่ประชาชนตัดสินใจ

จากรูปแบบการมีส่วนร่วม สามารถประมวลถึงแนวคิดเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประเทศต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการในปัจจุบันสามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดัง

กล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการทราบเท่านั้น และประชาชนไม่ได้มีส่วนในการตัดสินใจ

2. การปรึกษาหารือ(Pubic Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยหลักการแล้วการจัดให้มีการหารือ จะต้องมีการดำเนินการก่อนที่จะมีการเสนอผลการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้มีการประเมินผลกระทบในบางประเด็นที่อาจมีการมองข้ามไป การหารือในขั้นตอนนี้ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ การที่ผู้ศึกษาผลกระทบกำหนดขอบข่ายการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการหารือกับประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยว่า ขอบข่ายการศึกษาผลกระทบมีความครอบคลุมเหมาะสมหรือยัง ซึ่งจะมีการหารือระหว่างกันเพื่อแก้ไขปรับปรุงก่อน ที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำรายงาน Environmental Impact Assessment(EIA) ต่อไป การหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ไปยังผู้ที่ได้รับผลกระทบเพื่อให้เกิดความเข้าใจโครงการมากขึ้น และหารือเพื่อให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เป็นรูปแบบที่พบเห็นบ่อย ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือ ผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบหากมีการดำเนินโครงการ หน่วยงานเจ้าของโครงการและผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ ค้นหาเหตุและผล ที่จะดำเนินโครงการหรือไม่ดำเนินโครงการในพื้นที่นั้นๆ การประชุมรับฟังความคิดเห็นอาจมีการดำเนินการได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและประเด็นที่ต้องการหารือกัน รูปแบบที่พบเห็นได้บ่อยในหลายประเทศ ก็ได้แก่

- การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การจัดประชุมในลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการจะส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของคำถามของผู้เข้าร่วมในประเด็นปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ดีการประชุมในระดับชุมชนนี้อาจจัดเป็นเฉพาะจุดในระดับชุมชนย่อย ซึ่งในโครงการอาจมีชุมชนย่อยที่ได้รับผลกระทบหลายชุมชน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่อาจจะมีการจัดประชุมรับฟังข้อคิดเห็นในระดับที่กว้างขวางขึ้นรวมหลาย ๆ ชุมชนอีกวาระหนึ่ง

- การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Pubic Hearing) บางโครงการมีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดประชุมเชิงเทคนิควิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอก ช่วยอธิบายคำถาม และให้ความเห็นต่อรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การประชุมและสาธารณชนอีกทางหนึ่ง การประชุมจึงอาจจัดในที่สาธารณะ

ทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญทั้งของโครงการและภาครัฐก็จะเข้าร่วมในการหารือนี้ ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ และผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย การประชุมในลักษณะนี้จะมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น และเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลจากสองฝ่ายคือเจ้าของโครงการและผู้รับผลกระทบ การประชุมจะต้องเปิดกว้าง และเจ้าของโครงการจะต้องเปิดเผยข้อมูล อย่างไรก็ตามการปิดบัง การประชุมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับกันได้ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน อาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมนั้นควรจะเป็นในลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีพิธีขาด เหมือนการตัดสินใจทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดในเวลาหลายวันและไม่จำเป็นต้องเพียงครั้งเดียวและสถานที่เดียวตลอดไป สามารถเปลี่ยนไปตามพื้นที่โครงการได้ตามความเหมาะสม

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ ไม่ใช่เรื่องที่ดำเนินการได้ง่ายๆ อย่างแน่นอน อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปนั่งยังคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง ซึ่งจะมีอำนาจในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ เช่น อาจเป็นสภาที่ปรึกษา (Advisory Council) หรืออาจเป็น Consultative Committee รวมทั้งการได้รับคัดเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กร ที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนในพื้นที่ สำหรับประชาชนจะมีบทบาทชี้้นำการตัดสินใจ ได้เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับประชาชนในพื้นที่ สำหรับประชาชนจะมีบทบาทชี้้นำการตัดสินใจได้เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้นๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิของตนเองเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งมักใช้เมื่อหมดช่องทางอื่นในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าจะได้รับ หรือเพื่อพิทักษ์สิทธิโดยหรือการยุติโครงการ ประชาชนเองบางครั้งก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการฟ้องร้องเพราะนอกจากจะเสียเวลาแล้ว ยังต้องมีภาระค่าใช้จ่ายรวมทั้งมีภาระในการแสวงหาข้อมูล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

Uphoff (อ้างใน ชูเกียรติ ลิสุวรรณ, 2534) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นประการสำคัญและควรแบ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ชนิด คือ มิติการมีส่วนร่วมและบริบทหรือสภาพเงื่อนไข

สถานการณ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมสำหรับในแง่บริบท ได้แก่ลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ต่อจากนั้นก็เป็นผู้มีส่วนในกิจกรรมของการมีส่วนร่วม อาจจะเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกหมู่บ้านก็ได้ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ลักษณะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้มีส่วนร่วมดังกล่าว อีกทั้งการเข้าร่วมพิจารณาได้จากสาเหตุของแรงจูงใจลักษณะการร่วมของเขาระยะเวลาหรือลักษณะกิจกรรมที่เข้าร่วม ตลอดจนผลของการเข้าร่วม ส่วนในแง่ของบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อมนั้น Uphoff ได้พิจารณาจากสภาพแวดล้อมในแง่ตัวโครงการ ได้แก่ ส่วนที่นำเข้า ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ รูปแบบของโครงการ และจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งกระทบกิจกรรมได้แก่สภาพแวดล้อมในอดีต ตลอดจนประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม (วัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ) ซึ่งมีส่วนทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมหรือไม่ในการพิจารณาภายในชุมชนของตนเอง

Miller (1995) ได้กล่าวว่า การที่จะพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมนั้น Miller ได้เสนอแนวคิดในโลกทรรศน์ใหม่ “Sustainable – Earth Worldview” เพราะเชื่อว่าเราควรสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตาธรรม ความรัก ความร่วมมือกัน ความยุติธรรม และความห่วงใยต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ในโลกธรรมชาติ สังคมใหม่แบบนี้จะเป็นสังคมที่ยั่งยืน ผู้คนมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ โลกทรรศน์ใหม่ “Sustainable-Earth Worldview” ต้องการให้มี “การปฏิวัติสังคม” ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางจิตสำนึกนั่นเอง แต่ต้องผ่านการยกระดับ “ความตื่นตัวทางสิ่งแวดล้อม” (Environmental Awareness) 4 ระดับด้วยกัน โดยสรุป คือ

1. การมองเห็นปรากฏการณ์ รับรู้ปัญหาต้องการแก้ไข ควบคุม แลชำระล้าง
2. การมองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันอย่างเป็นระบบ และเกิดการตื่นตัว และเรียกร้องให้มีการแก้ไขอย่างเป็นระบบ
3. การตื่นตัวมองความเชื่อมโยงด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบมากขึ้น และมีการแสวงหาทางเลือกใหม่ ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบใหม่ ที่เรียกว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” รวมทั้งการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะสลับซับซ้อนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การตื่นตัวทั้ง 3 ระดับ ยังคงมีลักษณะที่ให้ความสำคัญสูงสุดแก่มนุษย์ วิธีการแบบนี้จะตรงข้ามกับ Life – Centered โลกทรรศน์กระแสหลักยังคงเป็น โลกทรรศน์ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มนุษย์มีสำคัญกว่าธรรมชาติ และอยู่เหนือธรรมชาติ

4. การตื่นตัวระดับสูงสุด คือ ความอยู่รอดตามธรรมชาติในโลกทรรศน์ใหม่ หรือโลกแห่งธรรมชาติมีวิถีการดำเนินชีวิต สร้างความรู้สึก และความคิดแบบใหม่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นภาพแบบใหม่ของประชาชน โดยยึดหลักการของการให้ความรัก ความห่วงใย ความจริงใจ และความร่วมมือกัน

ปัญหาและข้อจำกัดการมีส่วนร่วม

เจมส์ คี บีนทอง (2526) ได้กล่าวว่า เจ้าหน้าที่และระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวชาวชนบทเองถึงความ เป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้นยังอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือพึ่งพามุคตลภายนอกจนเกินไป คุณลักษณะของตนเอง เลือคนผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ตนเองได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่และระบบราชการปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะดังนี้

2.1 นโยบายในระบบราชการมักจะมีมาจากเบื้องบน (Top – Down Policy)

2.2 การจัดสรรงบประมาณทำมาจากส่วนกลาง คำนึงถึงเฉพาะกิจกรรมที่ส่วนกลางกำหนด

2.3 ระบบราชการและเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ขาดการประสานงาน และรับปฏิบัติเฉพาะนโยบายหลักของหน่วยงาน

2.4 มีความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่น้อย มักจะเชื่อว่าตัวเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท

2.5 เจ้าหน้าที่ราชการชอบทำงานสำนักงาน

2.6 ระบบราชการใช้การให้คุณให้โทษ ทำตัวพอใจแก่ผู้บังคับบัญชามิได้ปฏิบัติงานเพื่อชาวชนบทอย่างแท้จริง

2.7 บุคคลภายนอกหรือผู้เกี่ยวข้อง ไม่ต้องการให้ชาวชนบทเข้าร่วมในการพัฒนา

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527) ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมว่า “ถ้าพูดถึงที่สุดของความล้มเหลวของการพัฒนาทุกชนิดในประเทศเราส่วนหนึ่ง (อาจเป็นส่วนใหญ่นัก) เกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การปกครอง และการบริหาร ก็ดี โครงสร้างอำนาจทางการเมืองเศรษฐกิจ ก็ดี โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ก็ดี เหล่านี้ล้วนตกอยู่ในมือของคน 3 กลุ่ม คือ ทหาร (ระดับสูง) นายทุน และข้าราชการ ครอบงำที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข โครงสร้างที่มีลักษณะผูกขาดดังกล่าวนี้ ยากนักที่จะหวังว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้น เหตุผลง่าย ๆ ก็คือ พวกเขาไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมนั่นเอง”

ระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาสังคมไทย รวมทั้งความเกรงใจ การคืนรันทดที่พึ่งของชาวชนบท อันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนในอาชีพและรายได้ ไม่มั่นใจในสถานภาพทางสังคมของตนเอง และกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อ

ช่วยเหลือกลุ่มคนขององค์กรหลักท้องถิ่น เช่น สภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน ที่ไม่กระจายผลถึงกลุ่มคนยากไร้ อุปสรรคที่เป็นตัวขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่เกษตรกร คือ ระบบอุปถัมภ์ เช่นกัน และเสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัจจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาของกลุ่มของชาวนาไร่ข้าง มีทั้งปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่ขัดขวาง อันเป็นเหตุให้การก่อตั้งหยุดชะงัก

2.1.3 ทฤษฎีบทบาท

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516) ได้อธิบายว่า บทบาทโดยทั่วไปพิจารณาได้สองนัย คือ นัยแรก พิจารณาจากโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงคุณสมบัติและกิจกรรมบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปฏิสัมพันธ์นั้น บทบาทตามนัยแรกเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลที่อยู่ในสังคม ซึ่งถูกจำแนกโดยคุณสมบัติ และพฤติกรรมของเขามีปทัสถานตามนัยหลัง บทบาทเป็นวิธีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์นั้น ว่าปฏิบัติอย่างไร หรือคาดว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติต่อตนอย่างไร บทบาทของคนย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ครองอยู่ และมีคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะภาพ สถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มุมเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. บทบาทมีประจำอยู่ในทุกสถานภาพของบุคคล
2. วัฒนธรรมและชนบประเพณีของสังคม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการกำหนด

บทบาท

3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ ต้องทราบสังคมประกิจ
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนไปว่าจะเหมือนบทบาทที่คาดหวังหรือที่ควรจะเป็น เพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้น เป็นผลแห่งปฏิภริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพของบุคคลที่มาร่วมในพฤติกรรม และสิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่มีในเวลาสถานที่ซึ่งมีการแสดงบทบาทนั้น

สุพัตรา สุภาพ (2525) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ เช่น บทบาทของครูคืออบรมสั่งสอนนักเรียน โดยสถานภาพจะกำหนดว่า บุคคลนั้นมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไรในสังคม บุคคลที่มีสถานภาพที่ต่างกันจะมีบทบาทที่แตกต่างกันด้วย

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527) กล่าวถึงบทบาทว่า เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะ ตำแหน่ง และแบ่งบทบาทออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งควรปฏิบัติ เปรียบเทียบเหมือนบทบาทที่กำหนดไว้

2. บทบาทที่ปฏิบัติงานจริง เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบ เปรียบเทียบเหมือนบทบาทที่กระทำจริง

3. บทบาทที่ควรกระทำ เป็นบทบาทที่ควรกระทำแต่ไม่เป็นบทบาทนั้นๆ ก็ได้ เปรียบเทียบเหมือนบทบาทที่คาดหวัง

พิทยา สายหู (2529) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทคือขอบเขตอำนาจหน้าที่และสิทธิในการกระทำตามบทบาทของแต่ละงานที่เรามีต่อผู้อื่น และบทบาทต่างๆ ของบุคคลทางสังคมนั้นก็เกิดขึ้นได้ เพราะสังคมร่วมกันกำหนดบทบาทไว้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่ไม่ใช่กฎหมายหรือข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรเสมอไป แต่ต้องอาศัยความต้องการและยอมรับร่วมกันในหมู่ที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2528) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การจัดการ ของมนุษย์ในชีวนิเวศ (Biosphere) เพื่อที่จะได้ผลประโยชน์ที่ดีที่สุด และยั่งยืนแก่ชนรุ่นปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นของชนรุ่นต่อไปในอนาคต ดังนั้นการอนุรักษ์ คือการสร้างสรรค์ การรวบรวมการสงวน การรักษาไว้ การใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน การทดแทน และการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งนี้การอนุรักษ์เกี่ยวข้องทั้งทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต

เกษม จันทรแก้ว (2530) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษาสงวน ซ่อมแซมปรับปรุง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูง ในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกความหมายหนึ่งคือเป็นความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2529) ให้ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่ามีหลักการดังนี้

1. การใช้ให้นานที่สุด การใช้ทรัพยากรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ใดๆ จะต้องถนอมรักษาเพื่อให้ได้สิ่งของเหล่านั้นให้นานที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้รวดเร็วเกินไป

2. การใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การใช้สิ่งของต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุดและมีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมาก จะช่วยลดปริมาณความต้องการทรัพยากรธรรมชาติลงได้

3. การนำกลับมาใช้ใหม่ ของใช้หลายอย่างที่ได้นำมาใช้จนเก่าหรือหมดสภาพการนำไปแล้วถ้าได้นำไปปรับปรุงหรือเปลี่ยนสภาพให้เป็นวัตถุดิบ เพื่อทำให้เป็นสินค้ากลับมาใช้ใหม่ จะช่วยทำให้ลดการแสวงหาทรัพยากรและลดการทำลายสิ่งแวดล้อมลงได้

4. การทดแทน ทรัพยากรบางชนิดหายาก หรือมีจำนวนน้อย การแสวงหาวัสดุอื่นที่มี

อยู่มากหรือมีค่าน้อยกว่ามาใช้ทดแทนจะช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรที่หายากลงได้ และยังช่วยให้วัสดุหรือทรัพยากรที่ไม่มีค่ากลับมีค่าเพิ่มขึ้นด้วย

5. การบูรณะซ่อมแซม สิ่งของเครื่องใช้หลายชนิด ถ้าได้รับการบูรณะซ่อมแซมใน ส่วนที่ชำรุดหรือสึกหรอ ให้กลับสู่สภาพที่ใช้งานได้ จะช่วยยืดอายุการใช้และลดอัตราการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมได้

6. การฟื้นฟูความเสื่อมโทรม ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมควรได้มีการเร่งฟื้นฟู เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ และเพื่อรักษาความสมดุลของธรรมชาติด้วย

7. การลดอันตรายจากสารพิษ สารพิษหลายชนิดเมื่อนำไปทิ้งจะก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และระบบนิเวศ ดังนั้น ก่อนทิ้งสารพิษหรือของเสียเหล่านั้น ควรทำให้สารพิษหรือของเสียอยู่ในสภาพที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบนิเวศให้น้อยที่สุด

ศิริพรต ผลสินธุ์(2534) กล่าวถึงการอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้มีการสิ้นเปลืองหรือสูญเสียน้อยที่สุด แต่ได้ประโยชน์และใช้ได้นานที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดสวัสดิภาพทางสังคมและคงไว้ซึ่งปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อม

สุนทรียภาพที่ดี หมายถึง ลักษณะสวยงามชวนให้ผู้พบเห็นเกิดความสบายใจและรื่นรมย์ใจ การมีสุนทรียภาพที่ดีจะเกิดขึ้นในเมือง ได้แก่การเห็นส่วนประกอบต่างๆ ของเมืองปรากฏในลักษณะที่กลมกลืน สันนิบาสนุนซึ่งกันและกัน มีสีสันกลมกลืนหรือตัดกัน ในลักษณะที่เหมาะสม

Pitt & Zube (1987) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมกับความสุนทรียภาพกับความงามนั้น ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งที่เกิดจากการพัฒนาการขยายตัวของเมือง การสร้างความเจริญให้เกิดในพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความไม่น่าดู ไม่สวยงาม ขาดสุนทรียภาพด้านความงามของสถานที่นั้นๆ อย่างเช่น บริเวณแถบชานเมืองมีการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างซ้ำๆ การเสื่อมโทรมของเมืองเก่าๆ มีซากปรักหักพังและการทำลายงานศิลปกรรม ทำให้สุนทรียภาพด้านความงามของสถานที่นั้นลดน้อยลงไป เมืองที่พบเห็นในประเทศพัฒนาส่วนใหญ่ มักจะละทิ้งเรื่องสุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จาก ป้ายโฆษณาหลากหลายสีสรรที่ปรากฏขึ้นตามความพอใจของผู้ติดตั้ง ประกอบกับสีสรรต่างๆ นานาของตัวอาคารและสิ่งประกอบถนน เช่น ป้ายบอกทิศทาง ถึงขยะ ที่คอยรถประจำทาง ที่ได้รับการออกแบบต่างวาระกัน บางครั้งความตั้งใจที่ดีเป็นสิ่งทำลายสุนทรียภาพโดยรวม และสภาพที่ขัดแย้งกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ แต่ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ ตัวอย่างเช่น

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมีการจัดการกับพื้นที่ที่ทรงคุณค่า โดยเริ่มทำเป็นสถานที่สาธารณะ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งโครงการดังกล่าวยึดหลักการรักษาและอนุรักษ์สภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด

สุนทรียภาพที่ดีทางสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นเมื่อ การจัดวางองค์ประกอบของเมืองในแง่ของรูปทรง สัดส่วน สี ผิวสัมผัส เกิดความเป็นเอกภาพ มีความต่อเนื่อง มีการระยาระหว่างจะทำให้สุนทรียภาพของสิ่งแวดล้อม เกิดความเป็นระเบียบ ความมีสารรูปที่ชัดเจน ความมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดีมาจากการจัดส่วนประกอบย่อยของเมืองเข้าด้วยกันซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ ได้แก่ สภาพธรรมชาติ อาคาร ที่เว้นว่าง ทางสัญจรและกิจกรรมมนุษย์ในลักษณะที่เหมาะสมและกลมกลืน ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้กับโครงการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน เพื่อทำให้เกิดสุนทรียภาพด้านความงามของสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น สามารถสรุปสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารังนี้ ได้ว่า ในเรื่องความคิดเห็นนั้นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะการพูด เขียน การปฏิบัติ โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ในการเรียนรู้ของบุคคล กับเหตุการณ์หรือสิ่งที่บุคคลได้เกี่ยวข้องด้วยการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอาจเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ ส่วนบทบาท เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนในสังคมหรือในชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปตามสถานภาพ ความรู้ ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ความพอใจ บทบาทของแต่ละคนจะถูกกำหนดตามลักษณะของสังคม ขนบประเพณีวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ บทบาทจะทำให้เกิดหน้าที่ที่ปฏิบัติตามมา ดังนั้น บทบาทในการมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องนี้ ผู้ที่เข้าไปได้ใช้ความพยายาม และความเสียสละทรัพยากรบางอย่าง เช่น ความคิด เห็น วัตถุ แรงกาย เวลา และเงินลงไป ประชาชนควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง โดยใช้ความรู้ความคิดที่มาจากประชาชน แนวทางการพัฒนาถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน จึงต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ สามารถดำรงชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อม โดยมีทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อมและได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงเกิดสุนทรียภาพและความงามต่อถนนสายนี้ โดยที่ประชาชนร่วมกันเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ร่วมมือในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมที่สวยงามและคงสุนทรียภาพทางสิ่งแวดล้อมต่อไป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539) ได้จัดทำรายงานแผนหลักการพัฒนาโครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน เนื่องจากเชียงใหม่-ลำพูนมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย เวียดนาม และจีน) ในอนาคต จึงมีการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบของโครงการสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งอุตสาหกรรม ระบบชุมชนเมืองที่เหมาะสม การพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ระบบบริการพื้นฐานในเขตชุมชนเมืองและระบบบริหารและจัดการเมือง โดยเฉพาะการปรับปรุงองค์กรและการคลังท้องถิ่น รวมทั้งต้องการอนุรักษ์เขตเมืองเชียงใหม่-ลำพูน ให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ซึ่งมีการดำเนินการประชุมระดมความคิดเห็นจาก เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปว่าองค์กรท้องถิ่นและประชาชนต้องได้รับรู้อย่างทั่วถึงและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง และมีส่วนร่วมในการพิจารณาข้อเสนอแนะต่างๆ ในระหว่างการวางแผนด้วย และป้องกันมิให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ต้องลดหรือเสื่อมลงจากการพัฒนา โดยพื้นที่เกษตรกรรมควรได้รับการคุ้มครองมากที่สุด และให้มีความเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน นอกจากจะเสนอแผนและมาตรการอนุรักษ์เขตเมืองเก่าเชียงใหม่-ลำพูนและเมืองบริวารอื่นๆ โดยหลักการอนุรักษ์โครงสร้างจินตภาพเมืองเก่าเป้าหมายให้เกิดเมืองโบราณที่มีชีวิต ได้มีการเสนอให้ถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน(ทางหลวงหมายเลข 106) ที่มีต้นยางและต้นจี่เหล็กสองข้างทางเป็นสัญลักษณ์ ให้มีบทบาทเป็นถนนสายวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวและการศึกษาศิลปวัฒนธรรม โดยการกำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม เป็นพื้นที่แนวยาวตามถนนขนาด 60 เมตร จากสองฟากถนน กำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมและที่พักอาศัย และห้ามกิจกรรมที่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองสภาพแวดล้อม มีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

ถนน	- ปรับปรุงผิวจราจรและเส้นแบ่งช่องทางจราจร แบ่งเพียง 2 ช่องทางจราจร
	- จัดทำทางเดินเท้าและทางจักรยาน
	- ปลูกริมฟุ่มเสริมตามช่วงแนวต้นยางและต้นจี่เหล็ก เพื่อกำหนดจุดให้คนข้าม ถนนตามแนวที่กำหนด
	- ปลูกริมต้นจี่เหล็กเสริมในเขตเมืองลำพูน
ต้นไม้	- ต้นยาง ต้นจี่เหล็ก และไม้พุ่ม ที่ปลูกริมใหม่ต้องมีหน่วยงานดูแล โดยเฉพาะในการตกแต่งดูแลรักษา
อาคาร	- ปรับปรุงรูปแบบให้เป็นลักษณะพื้นบ้าน โดยใช้วัสดุท้องถิ่นและมี

หน่วยงานช่วยออกแบบและอำนวยความสะดวกในการก่อสร้างและ
จัดการ

- จุดหยุดพัก - จัดพื้นที่จอดรถยนต์ และรถจักรยานตามจุดหยุดพักทุก ๆ จุด บริเวณที่
สำคัญ เช่น เวียงกุมกาม จัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม
- ส่วนตกแต่งอื่นๆ - ควรออกแบบโดยใช้วัสดุท้องถิ่น
- ป้ายต่างๆ ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป
 - ป้ายบอกทาง อาคารบริการ ควรออกแบบให้เป็นงานสถาปัตยกรรม
พื้นบ้าน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น

โดยมีมาตรการในการดำเนินการด้วยการสำรวจ และออกแบบต่อจากนั้นจึงดำเนินการ-
ปฏิบัติงาน ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ภายใน 15 ปี

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่(2539) ได้ทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและ
พื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก:เชียงใหม่ ความเห็นในเรื่องนี้พอสรุปได้ว่าเมืองเชียงใหม่ถูกกำหนดให้
เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคเหนือ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง
โดยขาดทิศทางวางแผนที่ชัดเจน ก่อให้เกิดผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงรวมทั้งปัญหาต่างๆ
มากมาย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาน้ำเน่าเสียปัญหาการขาดแคลนพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ อากาศ
เสีย ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการท่องเที่ยวของ
จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ระดมความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่าย หลากหลายอาชีพทั้ง
ตัวแทนองค์กรของรัฐ และเอกชนเพื่อนำผลไปจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สี
เขียวของเมืองเชียงใหม่ต่อไป จากผลการศึกษาในเรื่องนี้สรุปได้ว่ามีแนวคิดที่จะใช้การวางแผน
แบบประชาชนมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนหลากหลายอาชีพ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ได้ช่วยกันระดมความคิดเห็นนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเชิงสหสาขาวิชา(Interdisciplinary) ตัวแทน
ของคนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาทางออกของปัญหานั้นๆ ทำให้เกิด
ความผูกพันในการร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

วัชระ พนิศธรรมกุล(2541) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ต้นยางนาของ
ประชาชน อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกต้นยางนาของ
ประชาชนในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์ต้นยางนา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ต้นยางนาในระดับต่ำ
ซึ่งได้จำแนกออกเป็น การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนและดำเนินการ การเงินและปฏิบัติ
งานและการติดตามประเมินผล พบว่า มีบางกลุ่มต้องการให้ตัดต้นยางนา เพื่อทำธุรกิจค้าขาย ขยาย
ถนนและคิดว่าต้นยางเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ และมีบางกลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์เพราะเห็นว่า

เป็นต้นไม้เก่าแก่และเป็นสัญลักษณ์ของถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในด้าน สถานที่ประกอบอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิสำเนา การรับรู้ข่าวสาร และระยะห่างของที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกต้นยางนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บัลลังก์ วิเศษศรี(2543) ได้ศึกษา ศักยภาพการเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยประชาชนมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การคิดค้นปัญหาสาเหตุ การวางแผนพิจารณา การดำเนินงานและติดตามประเมินผลกับการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ พบว่า ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และทดสอบหาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีส่วนกำหนดในการวางแผนการดำเนินงานการมีส่วนร่วม และขนาดพื้นที่พักอาศัยที่แตกต่างกันมีส่วนกำหนดการร่วมดำเนินงาน

สุเมธ เจตปิยะวัฒน์ (2535) ได้ทำการศึกษา ทศนคติของประชาชนอำเภอสารภีที่มีต่อการอนุรักษ์ต้นยาง ถึงปัจจัยที่มีผลต่อทศนคติของประชาชนอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการอนุรักษ์ต้นยาง และเพื่อให้รัฐได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการที่เป็นการตอบสนองต่อมติมหาชน โดยวิเคราะห์ทศนคติตามลักษณะใหญ่ๆ คือ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอยู่อาศัยหรือทำงานในเขตอำเภอสารภี ผลการวิจัยพบว่าในกลุ่มของผู้ที่มีทศนคติในเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ต้นยาง เห็นว่าต้นยางเป็นสัญลักษณ์ของอำเภอสารภีและเห็นว่าต้นยางมีคุณประโยชน์ โดยมีการเสนอให้มีการปลูกต้นยางทดแทนต้นที่ตายและมีการขยายถนนโดยมีต้นยางเป็นเกาะกลาง และไม่เห็นด้วยว่าต้นยางเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ส่วนในกลุ่มของผู้ที่มีทศนคติในทางลบ เห็นว่าต้นยางมีส่วนก่อให้เกิดอันตรายและอุบัติเหตุบนท้องถนนทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน และต้นยางเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่น และเห็นว่าต้นยางมีอายุมากและมีสภาพที่ไม่เหมาะสมแล้ว ประชาชนในกลุ่มนี้ร้อยละ 25.2 เสนอให้มีการตัดต้นยางทั้งหมด ร้อยละ 55.6 เสนอให้ตัดเพียงบางส่วน ร้อยละ 88.9 ต้องการให้รัฐรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากต้นยาง

ศลิษา พึ่งแสงแก้ว (2537) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ชุมชนบ้านห้วยแก้ว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากระบวนการ การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในสี่ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผนและดำเนินงาน ขั้นตอนการลงทุนและปฏิบัติ และขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่าชาวบ้านจะมีส่วนร่วมน้อย แต่การศึกษาเชิงคุณภาพยืนยันได้ว่าทั้งสี่ขั้นตอนชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างมาก แต่เพราะชาวบ้านจะมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนมาก จึงทำให้ไม่สามารถวัดด้วยข้อมูลเชิงปริมาณได้

รุ่ง ศรีโพธิ์(2541) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองของเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ความคิดเห็นน้อยค่อนข้างไปทางปานกลาง ในส่วนของความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในอนาคต มีระดับอยู่ในเกณฑ์ความคิดเห็นปานกลางค่อนข้างไปทางมาก และการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน คือ เพศ อายุ ภูมิฐานะ สถานที่พักอาศัย ระดับการศึกษา อาชีพ สถานที่ทำงาน รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ประชาชนที่มีลักษณะที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันตามไปด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีผู้ศึกษาไว้เกี่ยวกับถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน คือ สุเมธ เจตปิยะวัฒน์ และ วิชระ พนิษฐธรรมกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับต้นยางนาที่ปลูกอยู่สองฝากถนน ซึ่งผลการวิจัยได้ผลที่ใกล้เคียงกันคือ ในการอนุรักษ์ต้นยางนานั้นมีทั้งกลุ่มที่ต้องการให้อนุรักษ์ต้นยางไว้ และกลุ่มที่ต้องการให้ตัดต้นยางนา และการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่ใช้ศึกษา คือ เพศ อายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิฐานะ การรับรู้ข่าวสาร ระยะห่างของที่อยู่อาศัย ขนาดของที่พักอาศัย ซึ่งการศึกษาเรื่องการปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนนสายเชียงใหม่-ลำพูนได้นำมาเป็นแนวทางในการเลือกปัจจัยที่เหมาะสมมาใช้ในการศึกษา คือ อายุ อาชีพ สถานภาพ และลักษณะการใช้ที่ดิน ซึ่งจะทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดเห็น การศึกษาส่วนใหญ่บริเวณถนนสายนี้จะมุ่งศึกษาเกี่ยวกับต้นยางเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ ทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องสภาพแวดล้อมทางสภาพภูมิทัศน์ ซึ่งสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ โดยกำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม มีแผนการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์ และการศึกษางานวิจัยอื่นๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการมีส่วนร่วม และความคิดเห็นต่างๆ ที่มาจากประชาชน จะทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และความคิดเห็นที่ได้มาจากประชาชน จะทำให้เกิดแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อมถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน